

‘Grappig bedoelde opmerkingen die benadrukken dat ik als homo toch minder ben.’

Sportgedrag en ervaren homo-acceptatie door homo- en biseksuele mannen en vrouwen

Agnes Elling, Rens Cremers & Resie Hoeijmakers

mulier instituut

Inhoudsopgave

1. <u>Inleiding</u>	3
2. <u>(Zelf)acceptatie en coming out</u>	5
3. <u>Sportgedrag</u>	8
4. <u>Homo-acceptatie in de sport</u>	16
5. <u>Conclusies en aanbevelingen</u>	21
<u>Referenties</u>	23
<u>Tabelbijlage</u>	24

1. Inleiding

Aanleiding

De Alliantie Gelijkspelen - een netwerkorganisatie van verschillende partijen waaronder NOC*NSF en de John Blankenstein Foundation - voert sinds 2008 beleidsprogramma's uit in opdracht van de ministeries OC&W en VWS. Deze programma's zijn gericht op verbetering van de acceptatie van homoseksualiteit in de sportwereld en in de georganiseerde wedstrijdsport in het bijzonder.

Vanuit het lopende beleidsprogramma Alliantie Gelijkspelen 4.0 (2018-2021) is het Mulier Instituut door de John Blankenstein Foundation (JBF) als penvoerder gevraagd om ondersteunend onderzoek te verrichten naar de acceptatie van lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgender personen (LHBT) in de sport en ontwikkelingen te monitoren. Een van de zes deelstudies is het bevragen van homo- en biseksuele mannen en vrouwen naar hun sportdeelname en ervaringen, waarnaar het Mulier Instituut diverse eerdere studies verrichtte (Janssens, Elling & Van Kalmthout, 2003; Elling & van den Dool, 2009; Elling, Smits, Hover & van Kalmthout 2011).¹

Doelstelling en onderzoeksvraag

Het doel van dit deelonderzoek is het in kaart brengen van het sportgedrag en de ervaren acceptatie van homo-/biseksuele mannen en vrouwen en dit - waar mogelijk - te vergelijken met eerdere metingen (2002, 2008, 2010). De volgende onderzoeksvraag staat centraal: Hoe kenmerkt zich het sportgedrag van homo-/biseksuele mannen en vrouwen, welke ervaringen hebben zij met LHB-acceptatie en homo-negativiteit en in hoeverre hebben zich hierin ontwikkelingen voorgedaan ten opzichte van eerdere metingen?

Methode

Ter beantwoording van de onderzoeksvraag zijn homo-/biseksuele mannen en vrouwen door middel van een online vragenlijst naar hun sportparticipatie, ervaringen met en meningen over homo-acceptatie in de sport en ervaren veiligheid bevraagd. De data zijn verzameld door middel van het uitzetten van een online vragenlijst onder een representatief online bevolkingspaneel van het onderzoeksbureau *Motivaction*. Na het voorleggen

van een screeningsvraag naar seksuele voorkeur, hebben 716 respondenten van 16-70 jaar de vragenlijst ingevuld.²

Omdat de responsgroep aanzienlijk groter is dan in de eerdere onderzoeken (420-540 personen) kunnen de resultaten beter uitgesplitst worden naar gender én seksuele voorkeur - homomannen, biseksuele mannen, lesbische vrouwen, biseksuele vrouwen - en kennen deze resultaten een grotere betrouwbaarheid.

Waar mogelijk en relevant worden resultaten vergeleken met data over de gehele (voornamelijk heteroseksuele) volwassen bevolking. Daarnaast zijn de resultaten waar mogelijk vergeleken met resultaten uit eerdere studies. Hoewel een groot deel van de vragen overeenkomt met de vragen uit 2010 en/of eerdere metingen, zijn formuleringen of antwoordcategorieën soms licht aangepast, waardoor goede vergelijking niet mogelijk is.

Respondentenprofiel

Het aandeel mannen en vrouwen in de responsgroep is nagenoeg gelijk (zie tabel 1.1). Twee derde van de mannen voelt zich uitsluitend/voornamelijk aangetrokken tot personen van hetzelfde geslacht, bij vrouwen is dat de helft. Deze groep benoemen wij verder 'homoseksueel'. Vier op de tien respondenten - vrouwen vaker dan mannen - benoemen wij 'biseksueel'; deze groep gaf aan zich evenveel tot mannen als vrouwen aangetrokken te voelen. Qua leeftijd is de responsgroep niet representatief voor alle mensen in Nederland met een homo-/biseksuele voorkeur. Bijna de helft van de respondenten valt namelijk in de leeftijdsgroep 45-65 jaar. Ongeveer 15 procent is 65 jaar of ouder en een even grote groep is jonger dan 30 jaar. Eén op de tien deelnemers is lager opgeleid en vier op de tien hebben een hoger afgerond opleidingsniveau (hbo/wo).

In 2010 waren mannen sterker vertegenwoordigd in de responsgroep (58%) en 65-plussers juist minder sterk (5%) dan in 2019. Het aandeel hoog opgeleiden is vergelijkbaar, maar in 2010 kende de responsgroep een groter aandeel lager opgeleiden (27%).

¹ In andere deelstudies naar LHBT-acceptatie in de sport worden onder meer transgender personen; mannelijke profvoetballers en tophockeys; bestuurders van sportverenigingen en de (sportende) bevolking bevraagd. Eind 2021 verschijnt een geïntegreerde eindrapportage over LHBT-acceptatie in de sport.

² De screeningsvraag naar seksuele voorkeur was: 'Tot personen van welk geslacht voelt u zich seksueel het meest aangetrokken?'

Tabel 1.1 Respondentenprofiel homo-/biseksuele onderzoeksgroep 2019 en 2010 en Nederlandse bevolking, naar seksuele voorkeur, gender, leeftijd en opleidingsniveau (in procenten)

	Totaal LHB		Seksuele voorkeur 2019		Bevolking*
	2019 (n=716)	2010 (n=474)	Homoseksueel (n=427)	Biseksueel (n=289)	
Seksuele voorkeur					
Homoseksueel/lesbisch	60	59	100		3
Biseksueel	40	41		100	2
Heteroseksueel					88
Overig (onbekend)					7
Gender					
Man	51	58	58	36	50
Vrouw	49	42	42	64	50
Leeftijd					
16-18 jaar	1	1	1	1	5
19-29 jaar	13	17	10	16	18
30-44 jaar	24	32	24	25	23
45-64 jaar	46	44	47	45	36
65-80 jaar	16	5	18	13	18
Opleidingsniveau					
Laag	9	27	9	9	26
Middel	48	40	48	56	40
Hoog	43	34	43	35	34

Bron LHB: Mulier instituut LHB data collectie 2010/2019 (*online panelonderzoek Motivaction*);

Bevolking: Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor, CBS i.s.m. RIVM, 2018 (*representatief bevolkingsonderzoek*), bewerking Mulier Instituut.

Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk gaan we in op de mate waarin respondenten open zijn over hun seksuele voorkeur in diverse maatschappelijke sectoren, waaronder de sport en in hoeverre ze zich veilig voelen. In het derde hoofdstuk gaan we in op het sportgedrag van de respondenten en in het vierde hoofdstuk staat de ervaren acceptatie in de (verenigings)sport centraal. In het slothoofdstuk formuleren we enkele conclusies en aanbevelingen.

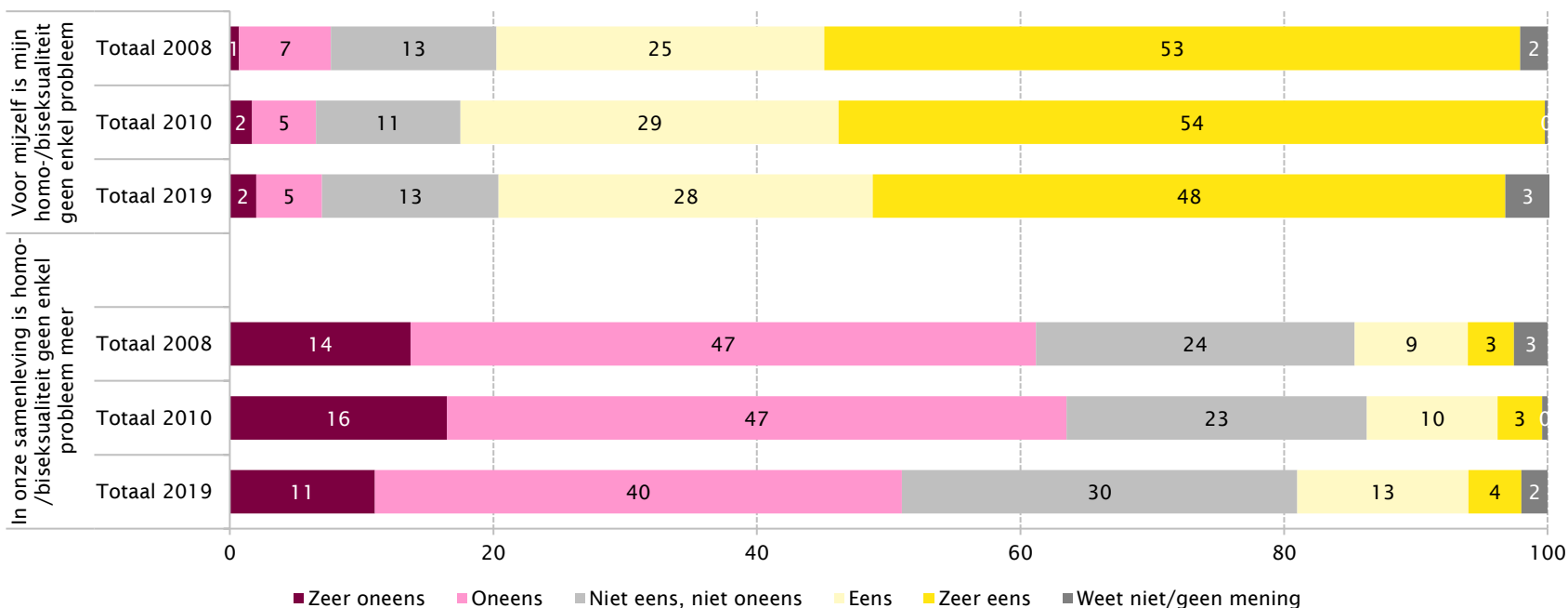
2. (Zelf)acceptatie en coming out

Zelfacceptatie en maatschappelijke acceptatie

Twee derde van de respondenten, ongeacht gender en seksuele voorkeur is het (zeer) eens met de stelling dat homo-/biseksualiteit voor hen zelf geen enkel probleem is (zie figuur 2.1 en bijlagetabel 1.1). Toch geven ook iets meer dan een op de tien bevroegde homo-/biseksuele mannen en vrouwen aan dat zij een kans om heteroseksueel te worden, zouden aangrijpen; biseksuele mannen het vaakst (17%) en biseksuele vrouwen het minst vaak (7%); zie bijlagetabel 1.3).

De helft van de deelnemers is het oneens met de stelling dat homo-/biseksualiteit geen enkel probleem meer is in de Nederlandse samenleving (zie figuur 2.1 en bijlagetabel 1.2). Dit is een daling ten opzichte van de metingen in 2008 (61%) en 2010 (63%) en duidt eerder op een afname dan een toename van de ervaren maatschappelijke acceptatie van homo- en biseksualiteit in de samenleving.

Figuur 2.1 Ervaren acceptatie seksuele voorkeur door LHB-personen in en 2008 (n=424), 2010 (n=474) en 2019 (n=716; in procenten)

Bron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek Motivaction), Mulier Instituut.

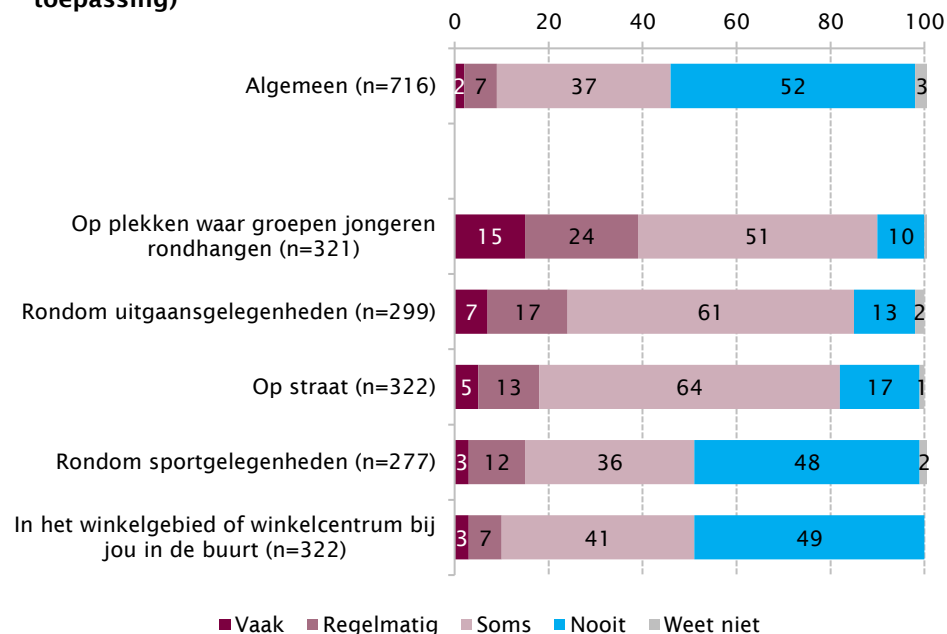
Ervaren veiligheid

De bevroegde homo-/biseksuele respondenten antwoorden in 2019 vaker positief (46% soms/regelmatig/vaak) op de vraag naar gevoelens van onveiligheid dan in 2010 (35%) en 2008 (40%) Daarbij gaat het grotendeels om het ‘soms’ (37%) ervaren van onveilige gevoelens. Waar in 2010 lesbische vrouwen zich in verhouding het vaakst onveilig voelden, zijn er in 2019 nauwelijks verschillen tussen de groepen uitgesplitst naar gender en seksuele voorkeur (bijlagentabel 1.4). Daarnaast heeft leeftijd een negatieve samenhang met onveilige gevoelens. LHB-ers lijken zich naarmate zij ouder worden minder vaak onveilig te voelen (niet in tabel).

Respondenten die aangaven zich wel eens onveilig te voelen (n=325), zijn vervolgens gevraagd in hoeverre ze zich op specifieke locaties onveilig voelden. Homo-/biseksuele mannen en vrouwen voelen zich het meest onveilig in de buurt van rondhangende jongeren (90%), op straat (82%) en in uitgaansgebieden (78%; zie figuur 2.2). Rondom winkelgebieden en sportgelegenheden voelt de helft zich wel eens onveilig. Ouderen voelen zich op deze twee locaties beduidend minder vaak onveilig dan jongeren.

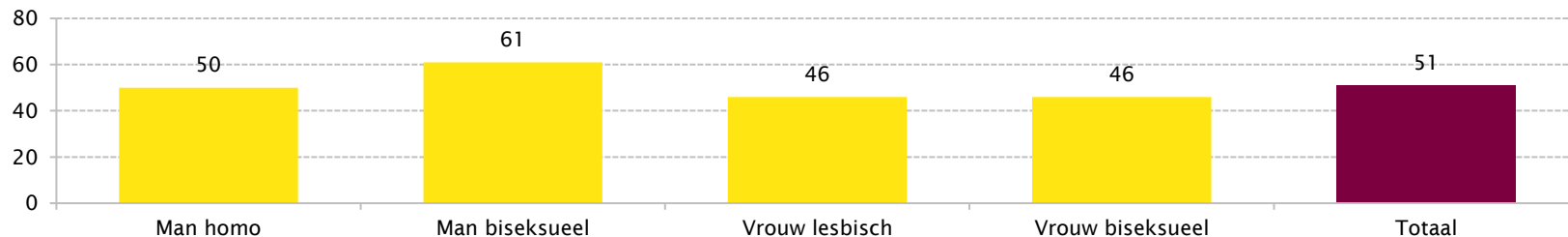
Doordat in dit onderzoek gebruik is gemaakt van de antwoordcategorieën ‘vaak’, ‘regelmatig’ en ‘soms’, in plaats van enkel ‘ja’ is geen goede vergelijking mogelijk met de resultaten van 2010. Wanneer ‘soms’ wordt meegenomen, lijkt het gevoel van onveiligheid in verschillende situaties te zijn toegenomen, wat overeenkomt met de overige bevindingen. Vooral biseksuele mannen voelen zich relatief vaak onveilig rondom sportgelegenheden (zie figuur 2.3 en bijlagentabel 1.5).

Figuur 2.2. Gevoelens van onveiligheid (vaak/regelmatig/soms) in algemene zin (n=716) en van respondenten die zich weleens onveilig voelen op verschillende locaties (n=325; in procenten, excl. niet van toepassing)

Bron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek Motivaction), Mulier Instituut.

Figuur 2.3. Onveilige gevoelens (vaak/regelmatig/soms) rondom sportgelegenheden van respondenten die zich weleens onveilig voelen, naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, excl. niet van toepassing, n=277)

Bron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek Motivaction), Mulier Instituut.

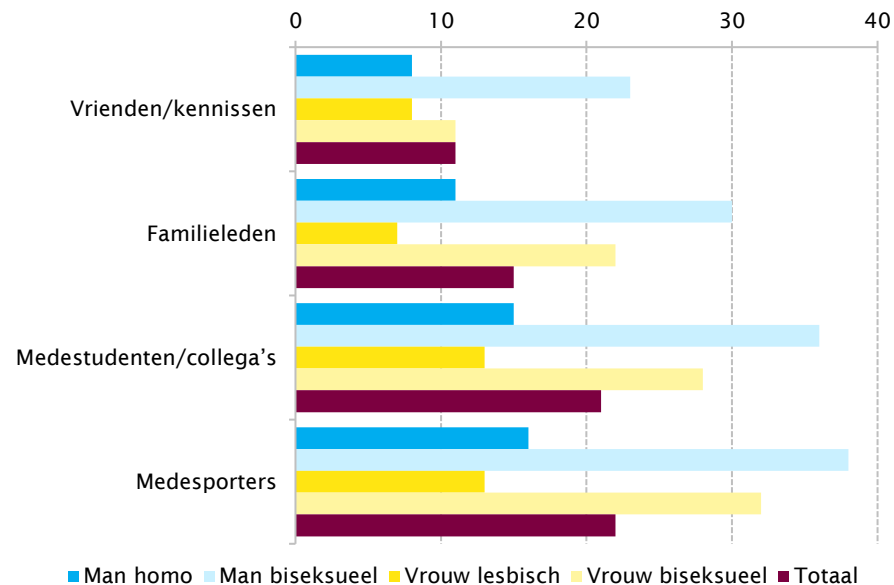
Coming out

Volgens de respondenten is de meerderheid van hun sociale omgeving op de hoogte van hun homo-/biseksuele voorkeur, maar dit geldt beduidend minder vaak voor biseksuele mannen en vrouwen. Medesporters zijn in vergelijking met vrienden/kennissen, familieleden en medestudenten/collega's, het minst vaak op de hoogte van de seksuele voorkeur (zie figuur 2.4). Dit hoeft vanzelfsprekend niet altijd te betekenen dat mensen hun seksuele voorkeur bewust verborgen houden. In verhouding tot vrienden en familieleden zijn contacten met medesporters veelal relatief vluchtig. Zo geeft ruim een derde van de respondenten aan geen persoonlijke zaken te bespreken met medesporters (zie bijlagetabel 1.6).

Vooraf biseksuele mannen houden hun seksuele voorkeur onder medesporters relatief vaak bewust verborgen (31% vs 15% totaal) en doen dat ook bewust vaker in de sport dan elders (zie figuur 2.5).

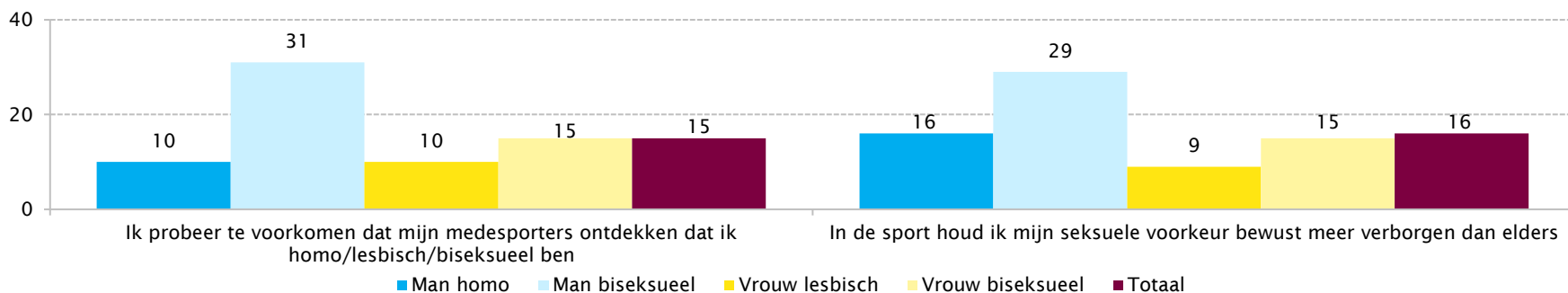
Tegelijkertijd zijn ruim vier op de tien respondenten van mening dat zij door open te zijn over hun seksuele voorkeur meer zichzelf kunnen zijn in de sport (zie bijlagetabel 1.7). Biseksuele vrouwen zijn het hier minder vaak mee eens (33%). Ook vindt de helft van de respondenten - vooral lesbische vrouwen (66%) - dat zij door open te zijn bijdragen aan de acceptatie van homo- en biseksualiteit (zie bijlagetabel 1.8). Logischerwijze bestaat er een negatieve samenhang tussen de mate waarin respondenten hun seksuele voorkeur verborgen houden in de sport en in hoeverre zij 'open zijn' vinden bijdragen aan 'jezelf kunnen zijn' en 'acceptatie van homo- en/of biseksualiteit in de sport'.

Figuur 2.4 Niemand op de hoogte van seksuele voorkeur in diverse sociale netwerken, naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=716)

Bron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek Motivaction), Mulier Instituut.

Figuur 2.5 Stellingen t.a.v. verbergen van seksuele voorkeur in de sport, naar gender en seksuele voorkeur (% (zeer) eens, n=716)

Bron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek Motivaction), Mulier Instituut.

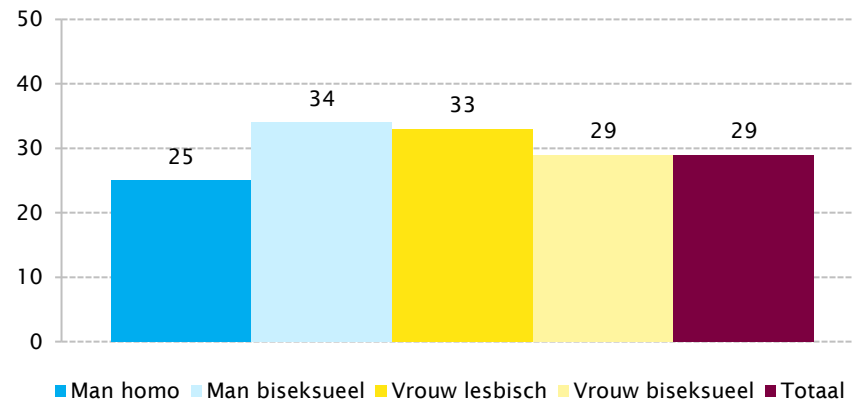
3. Sportgedrag

Sportdeelname en lidmaatschap

Twee derde van de bevroegde homo- en biseksuele mannen en vrouwen sport minstens twaalf keer per jaar (66%; zie figuur 3.1). Dit is iets hoger dan de bevroegde groep in 2010 (62%) en iets lager dan de groep 20-79-jarigen van de gehele (overwegend heteroseksuele) bevolking (71%; SCP/CBS, 2018).³ De groep 'niet-sporters' (< 12 keer per jaar) is het grootst onder homomannen (37%) en lesbische vrouwen (36%), mogelijk omdat deze gemiddeld ook iets ouder zijn dan de groep biseksuele mannen en vrouwen. Onder de sportief actieve respondenten blijken homomannen juist relatief vaak te sporten (> 60 keer per jaar).

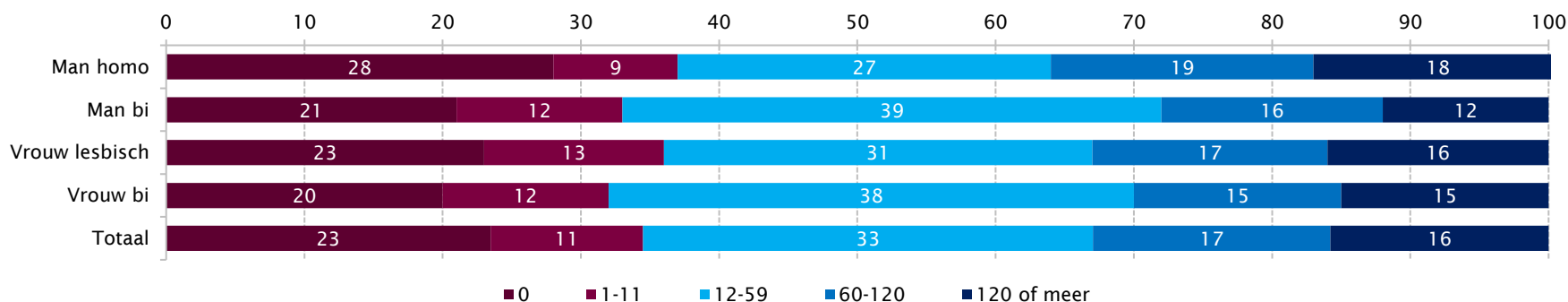
Iets minder dan een op de drie respondenten is lid van een sportvereniging, homomannen het minst vaak (25%; figuur 3.2). De gevonden lidmaatschapscijfers liggen beduidend hoger dan onder de gehele Nederlandse volwassen bevolking van 20-79 jaar (21%)⁴ en ook vergeleken met de meting uit 2010 (20%) en eerdere vergelijkende analyses op bevolkingsdata (zie ook Brandsema, e.a. 2018; Pulles & Visser, 2017). Het relatief hoge clublidmaatschap in het huidige onderzoek kan verklaard worden door een selectievere steekproef van het online panel en uit het gebruik van deels verschillende meetmethoden. De resultaten bevestigen echter eerdere bevindingen dat vooral homomannen relatief weinig vertegenwoordigd zijn in de verenigingssport.

Figuur 3.2 Lidmaatschap sportvereniging, naar gender en seksuele voorkeur in 2019 (in procenten, n=716)

Bron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek Motivaction), Mulier Instituut.

Figuur 3.1 Jaarlijkse frequentie sportdeelname naar gender en seksuele voorkeur in 2019 (in procenten, n=716)

³ Secundaire analyse op basis van de data van de Vrijtijdsomnibus (VTO) 2018 SCP/CBS via de website: <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/documenten/sportdeelname-12-keer-per-jaar-201220142016>

⁴ Secundaire analyse op data Vrijtijdsomnibus (VTO) 2018 SCP/CBS via website: <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/documenten/kernindicator-clublidmaatschap-naar-achtergrondkenmerken-2012-2018-0>.

Beoefening takken van sport

Conform de sportbeoefening van Nederlandse volwassen mannen en vrouwen onder de gehele bevolking is fitness de meest beoefende sport onder alle vier onderscheiden responsgroepen naar gender/seksuele voorkeur, vooral onder biseksuele vrouwen (zie tabel 3.1). Ook hardlopen staat in de top vijf van meest beoefende sporten bij alle groepen onder zowel de LHB-respondenten als de heterobevolking.

Hoewel een goede vergelijking lastig is, valt op dat homo- en biseksuele

mannen en vrouwen relatief vaak wandelen vergeleken met de heteroseksuele bevolking en dat homo- en bi-mannen relatief vaak zwemmen en vergeleken met heteromannen en homomannen minder vaak voetballen.

De gevonden verschillen hangen mogelijk mede samen met de gemiddelde oudere leeftijd van de bevraagde homo-/biseksuele responsgroep én de verschillende manieren van bevraging.¹

Tabel 3.1 Tien meest beoefende takken van sport naar gender en seksuele voorkeur, homo/biseksuele respondenten in 2019 (n=716), en algemene volwassen bevolking in 2018 (n=3.098; in procenten)¹

Mannen						Vrouwen					
Bevolking	%	Homo (n=247)	%	Biseksueel (n=104)	%	Bevolking	%	Lesbisch (n=180)	%	Biseksueel (n=185)	%
Fitness	24	Fitness	36	Fitness	34	Fitness	26	Fitness	34	Fitness	43
Hardlopen	12	Wandelen	16	Wandelen	15	Hardlopen	10	Wandelsport	19	Zwemsport	18
Voetbal	10	Zwemsport	13	Zwemsport	12	Yoga	7	Hardlopen	14	Wandelsport	17
Fietsen	6	Hardlopen	10	Hardlopen	11	Zwemmen	7	Zwemmen	13	Yoga	10
Tennis	5	Fietsen/Wielrennen	7	Voetbal	10	Wandelen	6	Wielrennen	9	Hardlopen	9
Wandelen	4	Bowling	6	Basketbal	8	Tennis	4	Voetbal	7	Dansen	8
Zwemmen	4	Biljart	5	Fietsen/Wielrennen	6	Fietsen	3	Badminton	7	Paardrijden	7
Wielrennen	4	Voetbal	5	Dans	6	Dansen	2	Tennis	6	Bowling	6
Golf	2	Golf	4	Bowling	5	Paardensport	2	Yoga	5	Wielrennen	5
Mountainbiken	2	Tennis	4	Bridge	5	Aerobics	2	Bowling	4	Tennis	5

Bron: LHB data collectie 2019 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut; Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor, CBS i.s.m. RIVM (*representatief bevolkingsonderzoek*), 2018. Bewerking: Mulier Instituut. Note: Bevraging type sport CBS/RIVM wijkt enigszins af. Naast dat het om wekelijkse sportdeelname gaat (waardoor bijv. bowling en biljarten minder hoog scoren), zijn onder meer fietsen en wielrennen en ook pilates en yoga enkel binnen de Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor apart bevragd. .

Invloed seksuele voorkeur op sportgedrag

Drie kwart van de homo- en biseksuele mannen en vrouwen - vrouwen vaker dan mannen - geeft aan dat seksuele voorkeur geen invloed heeft (gehad) op hun sportgedrag. Dit is lager dan in 2010 (82%) en 2008 (87%), vooral onder biseksuele mannen (zie figuur 3.3).

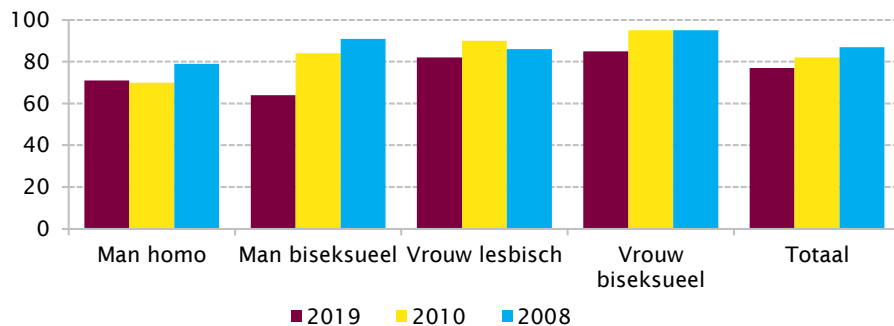
Evenals in eerdere metingen (2002, 2008, 2011) wordt in de toelichtingen regelmatig aangegeven dat respondenten dit een rare vraag vinden en ervan overtuigd zijn dat hun sportgedrag niet beïnvloed is door hun seksuele voorkeur (zie bijv. ook Janssens e.a., 2003; Elling e.a. 2011).

Ik snap niet dat mijn sportbeoefening te maken zou kunnen hebben met mijn geaardheid. Ik zie geen enkel verband. (vrouw, 35-44)

Mijn homoseksualiteit heeft geen invloed op de sporten die ik beoefen. Als ik hetero zou zijn, zou ik dezelfde sporten beoefenen. (man, 45-54)

Een kwart van de respondenten (n=167) benoemt wel een of meerdere invloeden van hun seksuele voorkeur op hun sportgedrag. De ervaren invloeden zijn uiteenlopend. Bijna een op de tien respondenten - meer mannen dan vrouwen - geeft aan vanwege hun seksuele voorkeur gestopt te

Figuur 3.3 Seksuele voorkeur niet van invloed op sportgedrag uitgesplitst naar gender en seksuele voorkeur in 2019 (n=716), 2010 (n=474) en 2008 (n=424; in procenten)

Bron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek Motivaction), Mulier Instituut.

zijn met een bepaalde tak van sport, dan wel bij een bepaalde vereniging (zie figuur 3.4 en bijlagetabel 1.9).

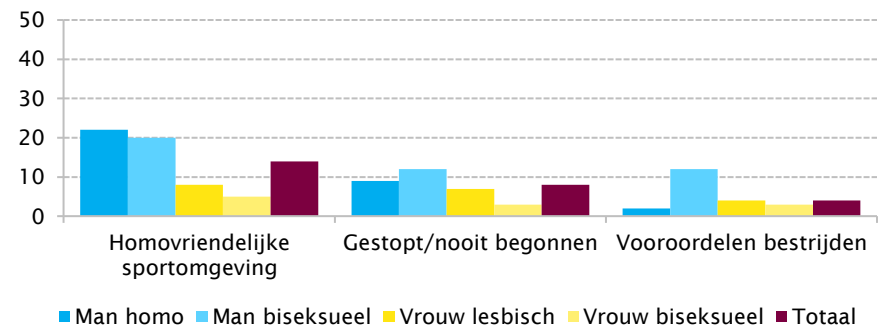
Als je dansen (salsa) ook classificeert als sport dan ben ik met die lessen gestopt vanwege macho[gedrag] en vrouw-/homo- /lesbo /bi- onvriendelijk gedrag van leraren. (vrouw, 35-44)

Voel me niet thuis bij groepen die zich nadrukkelijk heteroseksueel gedragen. (vrouw, 65+)

Door pesterijen en 'verdenkingen' uiteindelijk gestopt met judo. Bijna niemand wilde meer tegen mij sparren vanwege mijn geaardheid. Ook ga ik niet naar grote macho sportscholen als Basic Fit etc, omdat ik niet van die vleeskeuringen en vooroordelen houd. (man, 25-34)

Daarnaast geven een op de vijf mannen en minder dan een op de tien vrouwen aan dat zij voor een homovriendelijke sportomgeving hebben gekozen dan wel een hetero- en/of traditionele machowereld te hebben vermeden (n=100).

Figuur 3.4 Wijze van invloed seksuele voorkeur op sportgedrag uitgesplitst naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=716)

Bron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek Motivaction), Mulier Instituut.

Ervaren invloed seksuele voorkeur op sportdeelname (vervolg)

Een klein deel van de respondenten (3%, n=21) benoemt beide invloeden; zij lijken een homovriendelijker sportomgeving te hebben opgezocht omdat zij zich bij een bepaalde sport/vereniging niet langer op hun gemak voelden.

Ik ben een fanatiek sporter in verschillende takken van sport. Homo- en biseksualiteit is bij veel takken heel vaak nog een taboe. Ik ben biseksueel en door mijn geaardheid heb ik in het verleden mijn lidmaatschap bij een voetbalvereniging opgezegd vanwege de opzichtelijke en beledigende dingen omtrent het onderwerp. Wat ik zie en merk is dat het met name bij het voetbal niet geaccepteerd is, terwijl bij sporten zoals kickboksen wat ik ook beoefen absoluut geen probleem is. (man, 45-54)

Voorals enkele (oudere) homo/biseksuele mannen benoemen dat ze vanwege hun seksuele voorkeur überhaupt nooit gesport hebben.

Agressie en intolerantie hebben mij doen besluiten niet te gaan sporten. (man, 45-54)

[Sport] voelde in mijn jeugd als een onveilige omgeving. (man, 65+)

Een opvallende derde relatief vaak benoemde invloed - vooral door biseksuele mannen - is dat ze voor een bepaalde sport kozen om vooroordelen te bestrijden. Deze groep geeft dus aan bewust een traditionele mannensport zoals voetbal te zijn gaan of blijven doen.

Ik probeer door het sporten (en andere dingen in mijn leven) het stereotype 'homo's zijn zwak' te ondermijnen. (man, 25-34)

Ik doe mee met de gewone mensen, die dus alleen maar heteroseksueel zijn. Zoals dat hoort. Met normen en waarden, van huis uit meegekregen. (man, 45-54)

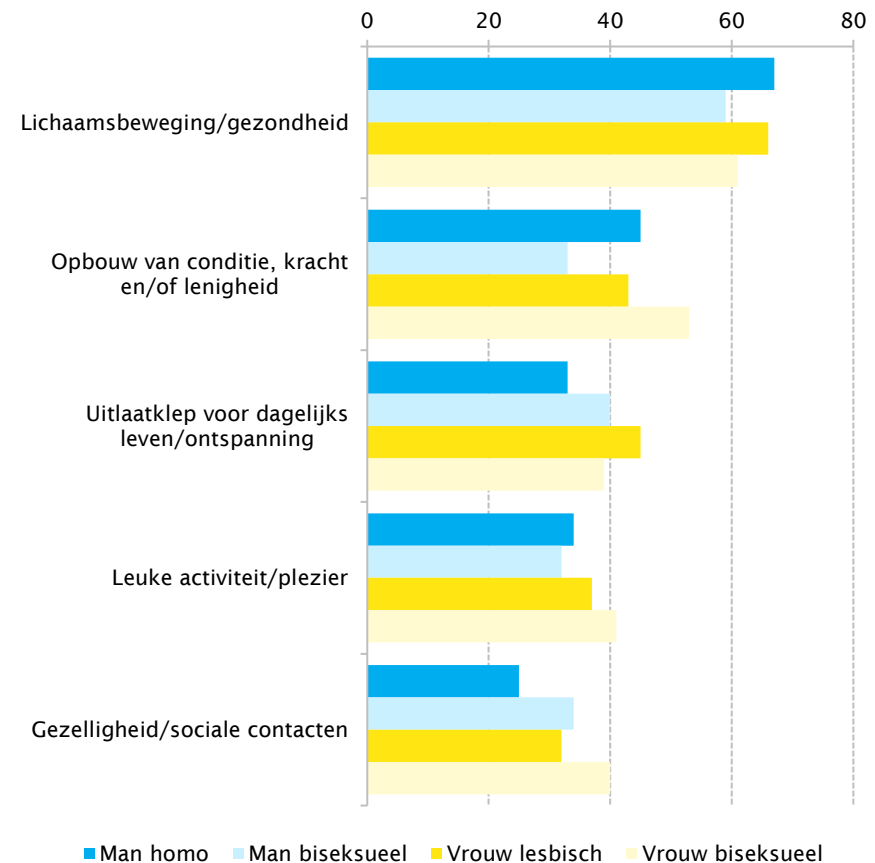
De respondenten zijn tevens bevraagd naar hun algemene motieven om te sporten.

Sportmotieven

Gezondheid (64%) en de opbouw van conditie (45%) zijn voor alle groepen de belangrijkste motieven voor sport en bewegen (figuur 3.5). Ook dient sport voor velen als een uitlaatklep (39%) en als een plezierige activiteit (36%). Het

meest opvallende verschil tussen de vier onderscheiden groepen naar gender en seksuele voorkeur is dat spieropbouw relatief vaak door homoseksuele mannen wordt benoemd (zie ook bijlagetabel 1.10).

Figuur 3.5 Motieven sportbeoefening naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=716)

Bron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek Motivaction), Mulier Instituut.

Aanvullende opmerkingen sportdeelname en seksuele voorkeur
 Mannen en vrouwen hebben deels vergelijkbare ervaringen, maar mannen benoemen wel vaker expliciet negatieve emoties of ervaringen.

Aanpassing

Ik gedraag me als heteroseksueel en dat hoort ook zo. (vrouw, 25-43)

Ik pas mij aan...kies wel voor individuele sport. (vrouw, 55-64)

Je hoeft het niet aan iedereen te zeggen. (vrouw, 65+)

Het boeit mij allemaal niet. Qua geaardheid gedraag ik mij niet anders dan een ander (hetero). Schelden doet geen zeer. Ik doe gewoon waar ik zin in heb op mijn manier. Dat gaat altijd goed. (man, 45-54)

Acceptatie

Ik heb niet veel gesport maar bij de sporten die ik heb gedaan, tennis, ballet, fitness, turnen heb ik niet eens stilgestaan bij mijn seksuele voorkeur. (vrouw, 45-54)

Ik heb altijd die sport beoefend die ik wilde en heb nooit enige belemmering gevoeld. (vrouw, 55-64 jaar)

Ik heb nooit problemen ondervonden omdat er meer lesbische vrouwen waren. (vrouw, 55-64)

Ik ben al 52 jaar lid van een volleybalvereniging. Heb nooit problemen. (vrouw, 65-70)

Heb altijd aan sport gedaan ook na mijn coming out en ben dat zonder problemen blijven doen [...] Des te meer er apart geregeld wordt voor homo/lesbisch /bi, zal dat de integratie belemmeren. (man, 65+)

Specifieke sportkeuzes

Ik wilde hoe dan ook niet als meisje meisje door het leven gaan en daar pasten de sporten die ik deed, judo en kung-fu, goed bij. (vrouw, 55-64)

Tijdens mijn coming out periode heb ik meegedaan aan een voetbaltoernooi voor homoseksuele vrouwen. (vrouw, 55-64 jaar)

Nooit moeite gehad met m'n geaardheid, achteraf toch wel bepaalde dingen, sporten, verenigingen gemeden. (man, 55-64)

Ik ben niet bepaald een 'sportief' type [...] Ik heb überhaupt geen interesse in wat voor sportvereniging dan ook. (man, 55-64)

Door mijn homoseksualiteit waarschijnlijk geen interesse in sport. (man, 55-64)

Ik zou bijvoorbeeld nooit op een 'hetero' macho sport als voetbal gaan bij een 'gewone' voetbalclub, vanwege de manier waarop medespelers en supporters met homoseksualiteit om gaan. (man, 55-64)

Ik ben een eigen homo volleybalvereniging gestart in [stad]. (man, 65+)

Angst/Onbegrip/discriminatie

Gestopt met damesvoetbal vanwege onbegrip. (vrouw, 45-54)

Ik kan nergens terecht omdat ik hermafrodiet ben die op vrouwen valt. Ik ben ook uiterlijk tussen de geslachten, al kleeft/gedraag ik me meer als vrouw, en val ik overduidelijk op vrouwen. Er gaat geen dag voorbij zonder angst voor mannen, die altijd negatief zijn, niet allemaal, maar wel steeds meer, vaker en intensiever. En vooral religieus/cultureel gebonden achtergrond, en primitiever in geweld. (vrouw 55-64)

Omdat ik naast dat ik op mannen val ook een trans man ben vind ik het moeilijk om uit de kast te komen. en omdat ik dat nog niet ben, en dus niet aan de testosteron zit kan ik, en durf ik niet bij een mannen team. (man, 16-24)

Het is nog steeds moeilijk om homo te zijn. Ik ben een keer tegen mijn hoofd geslagen omdat ik homo ben, en dat vond ik echt erg, voor de rest is het best veilig, echter ligt er ook aan waar je bent en hoe je doet, niet te opvallend. [...] Een feestje op de fitness club, ze wisten dat ik jarig was en gaven mij korting, en mocht gratis onder de zonnebank. (man, 25-34)

Met name na de pubertijd heb ik het steeds moeilijker gevonden om in een 'gewone' vereniging normaal te kunnen functioneren. Sporten gaf meer spanning dan ontspanning op een gegeven moment. (man, 45-54)

Samenstelling sportgroep

De respondenten sporten het vaakst in individueel verband, gevolgd door in kleine groepen. Dat geldt nog wat sterker voor (homo)mannen dan voor homo/biseksuele vrouwen (zie figuur 3.6). Dit sluit aan bij het eerdere gegeven dat homoseksuele mannen het minst vaak lid zijn van een vereniging en bijvoorbeeld vaker alleen fitnesssen, wandelen of zwemmen.

Van de respondenten die samen met anderen sporten, benoemen zes op de tien dat die anderen in hun sportgroep overwegend heteroseksueel zijn en een kwart sport in een ‘gemengde’ groep qua seksuele voorkeur (zie figuur 3.7). Onder homomannen sport ook een op de tien ‘in eigen kring’, voornamelijk met andere homo- of biseksuelen. Onder de andere groepen is dat aandeel geringer. Biseksuele vrouwen sporten nauwelijks in overwegend homo- en/of biseksueel gezelschap, en het vaakst in groepen met overwegend heteroseksuele medesporters. Dit komt overeen met de bevinding dat vooral biseksuelen aangeven dat hun seksuele voorkeur hun

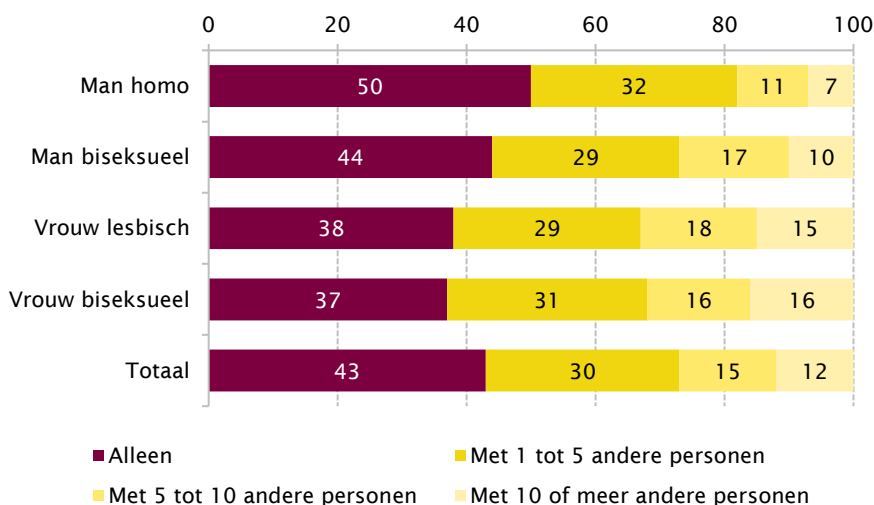
sportdeelname niet beïnvloedt. Ook lesbische vrouwen stellen vaak dat hun seksuele voorkeur geen invloed heeft op het sportgedrag, maar sporten het

minst vaak in overwegend heteroseksuele groepen. Hieruit kan worden afgeleid dat ‘reguliere’ sportgroepen (in verenigingsverband) van vrouwen vaker gemengd zijn qua seksuele voorkeur. Dit sluit aan bij eerdere bevindingen onder bijvoorbeeld vrouwelijke voetballers (Elling, e.a. 2017).

Ik ging als jong meisje voetballen en kwam er pas later achter dat ik op vrouwen viel. Dat is wel makkelijker in de voetbalwereld trouwens. (vrouw, 25-34)

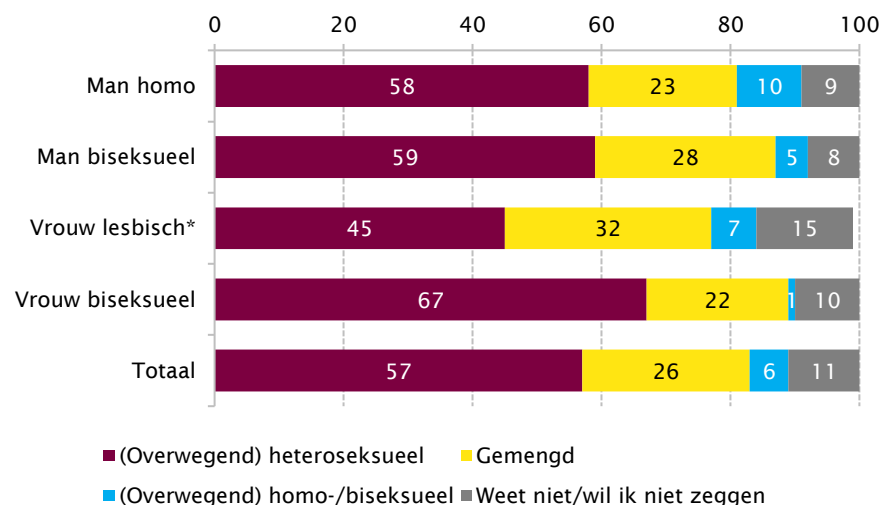
Heb ooit een tijdje een sportschool bezocht, daarbij gekozen voor een homo-mindedversie. (man, 35-44)

Figuur 3.6 Sportdeelname met andere personen naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=469)

Bron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek Motivaction), Mulier Instituut.

Figuur 3.7 Seksuele voorkeur medesporters naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=268)

Bron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek Motivaction), Mulier Instituut. *Vanwege afronding percentages is totaal vrouw lesbisch geen 100%

Sportdeelname in homo/lesbisch verband

Respondenten zijn ook rechtstreeks gevraagd in hoeverre ze lid zijn (geweest) van een sportvereniging, specifiek gericht op LHBT-persoon of aan een LHBT-sportevenementen hebben deelgenomen. Eén op de tien respondenten is/was lid van een LHBT-sportvereniging (n=74) en/of heeft wel eens deelgenomen aan een sportevenement voor homo- en/of biseksuele mannen en/of vrouwen (n=71). Zoals uit bovenstaande resultaten reeds bleek, sporten homomannen het vaakst in categoriaal verband en biseksuele vrouwen het minst vaak (zie bijlagetabel 1.11)

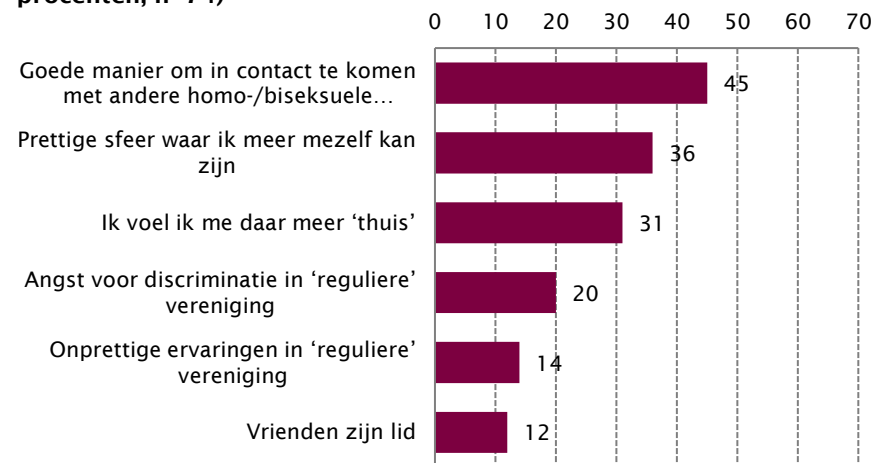
Contact met gelijkgestemden is een belangrijke reden voor lidmaatschap van een LHBT club (zie figuur 3.8). Een goede sfeer en een 'thuis' gevoel worden met name door homomannen benoemd en vooral biseksuele mannen onderschrijven de angst voor discriminatie bij een 'reguliere' vereniging relatief vaak als reden voor lidmaatschap van een LHBT-sportclub (niet in tabel, vanwege geringe n per groep).

Toen ik in Amsterdam woonde heb ik een tijd gezwommen bij een homozwemvereniging omdat ik me dan niet steeds hoeft te verantwoorden. Nu ik in [stad] weer bij een (hetero) vereniging ben gaan zwemmen loop ik als homo tegen stomme dingen als bijvoorbeeld grappig bedoelde opmerkingen die eigenlijk alleen maar als uiteindelijk doel hebben om te benadrukken dat ik als homo toch minder ben... (man, 45-54)

Als homo ben je nooit ergens helemaal deel van, behalve als je met andere homo's bent. (man, 65+)

De meerderheid van de respondenten heeft nooit in LHBT-verband gesport omdat ze daar geen behoefte aan hebben (61%, figuur 3.9 en bijlagetabel 1.12). Een kwart geeft aan niet bekend te zijn met dergelijke verenigingen, vooral biseksuele vrouwen (33%). Een op de tien noemt als reden om niet te sporten bij categoriale LHBT-sportclubs dat deze de integratie belemmeren. Biseksuele mannen benoemen deze reden het vaakst (19%), maar geven tegelijkertijd ook relatief vaak aan dat zij niet open zijn over hun seksuele voorkeur (18%).

Figuur 3.8 Reden (voormalig) lidmaatschap van LHBT-clubs (in procenten, n=74)

Bron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek Motivaction), Mulier Instituut.

Figuur 3.9 Redenen om geen lid te zijn (geweest) van LHBT-sportclub, door respondenten die nooit lid waren van een LHBT-sportclub (in procenten, n=672)

Bron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek Motivaction), Mulier Instituut.

Sportdeelname in homo/lesbisch verband (vervolg)

Overeenkomend met bovenstaande is de helft van de respondenten het (zeer) eens met de stelling dat het onzin is dat er aparte sportverenigingen bestaan voor homoseksuele mannen en vrouwen (zie bijlagetabel 1.13). Onder de heteroseksuele bevolking is dit twee derde (Hoeijmakers & Elling, 2018). Dit kan betekenen dat men betreurt dat sommige mensen ervoor (moeten) kiezen om in eigen kring te sporten. Maar het kan ook een blijk van afkeuren zijn wanneer het vrijwillig sporten met gelijkgestemde via LHBT-verenigingen als onwenselijk wordt gezien.

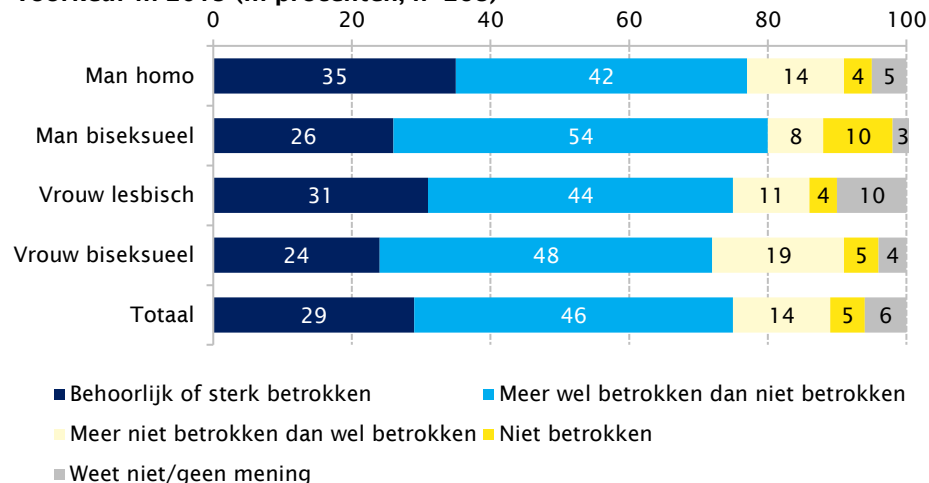
Om de acceptatie te vergroten moeten er geen aparte verenigingen zijn. Ik denk daarbij ook aan bijv. de Gay Games. Daarmee plaats je jezelf weer buiten de gemeenschap. (man, 65-70)

Betrokkenheid en vrijwilligerswerk in de sport

Drie kwart van de sporters, ongeacht gender en seksuele voorkeur, voelt zich redelijk tot sterk betrokken bij de sportclub waar zij het meeste sporten (zie figuur 3.10). Dat homomannen zich het vaakst sterk betrokken voelen hangt mogelijk samen met het gegeven dat zij het vaakst ‘in eigen kring’ sporten.

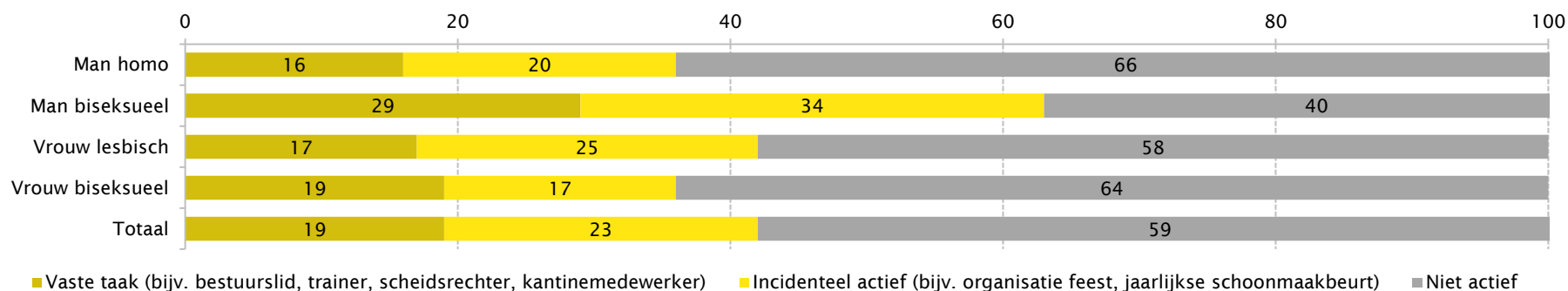
Onder biseksuele mannen (63%) uit die hoge mate van betrokkenheid zich het vaakst in het doen van vrijwilligerswerk; onder de andere groepen zijn dit zo’n drie tot vier op de tien sporters (zie figuur 3.11 en bijlagetabel 1,14).

Figuur 3.10 Betrokkenheid bij sportgroep naar gender en seksuele voorkeur in 2019 (in procenten, n=268)

Bron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek Motivaction), Mulier Instituut.

Figuur 3.11 Vrijwilligerswerk bij lidmaatschap vereniging in 2019 naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=208)

Bron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek Motivaction), Mulier Instituut.

4. Homo-acceptatie in de sport

Meningen over acceptatie van homoseksualiteit

Evenals in 2010 is drie kwart van de respondenten van mening dat mannelijke homoseksualiteit in de wedstrijdsport nog steeds een groot taboe is. Daarnaast zijn vier op de tien respondenten het (zeer) eens met de stelling dat lesbisch zijn in de sport geen enkel probleem is; een kleine daling ten opzichte van 2010 (zie figuur 4.1 en bijlagetabel 1.15). Opvallend is dat homomannen de acceptatie van lesbische vrouwen lager in schatten dan de andere groepen, mogelijk omdat zij zelf het minst vaak in de reguliere verenigingssport actief zijn en/of zelf een lage acceptatie ervaren.

Ongeveer een kwart van de bevroegde homo- en biseksuele sporters verwacht negatieve reacties van medesporters wanneer deze hun seksuele voorkeur kennen, vooral biseksuele mannen (38%; zie bijlagetabel 1.16).

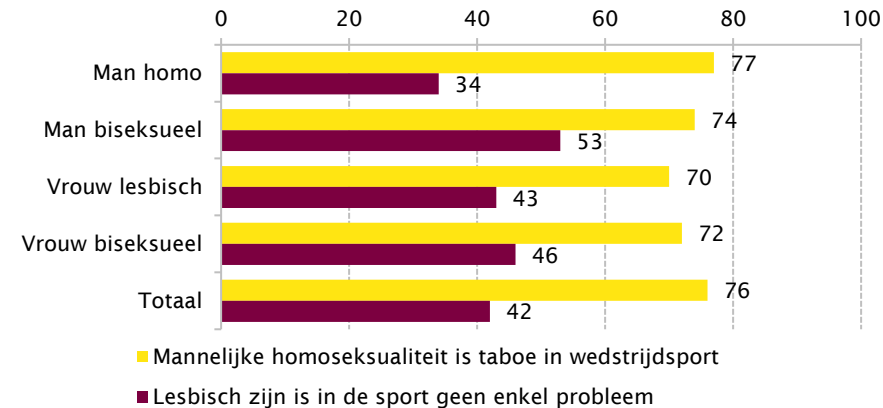
Ervaringen homonegatieve uitingen

Gevraagd naar ervaringen met reacties met betrekking tot hun seksuele voorkeur geeft de helft van de respondenten aan te maken hebben gehad met positieve opmerkingen gedurende hun clublidmaatschap; een kwart (ook) in de afgelopen 12 maanden, zie figuur 4.2. Het vaakst krijgen LHB-sporters te maken met algemene grappen of opmerkingen over homo's, gevolgd door persoonlijk gerichte opmerkingen. Expliciet negatieve reacties (uitschelden/naroeppen) of lichamelijk geweld kwamen het minst voor, maar maakte respectievelijk 8 en 2 procent van sportende respondenten (ook) in het afgelopen jaar mee.

Opvallend is dat biseksuele mannen niet alleen de meeste grappen, negatieve opmerkingen en onbegrip rapporteren, maar ook de meeste positieve opmerkingen (69%, zie bijlagetabel 1.17). De resultaten laten tevens zien dat alle onderscheiden positieve én negatieve reacties voorkomen onder alle groepen. In de afgelopen 12 maanden waren twee homomannen en twee lesbische vrouwen slachtoffer van fysiek geweld bij sportbeoefening in clubverband.

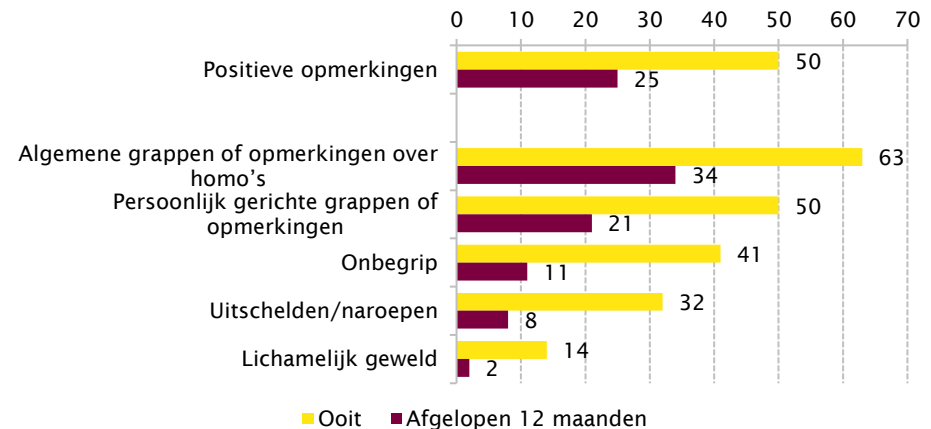
Zowel het aandeel positieve opmerkingen als negatieve reacties is hoger vergeleken met 2010. Een van de verklaringen hiervoor kan zijn dat er in 2019 meer antwoordcategorieën gebruikt zijn. Maar ook een toenemende openheid en expliciete acceptatie kan tegelijkertijd gepaard gaan met toenemende negatieve reacties.

Figuur 4.1 Acceptatie homoseksualiteit, naar gender en seksuele voorkeur (% (helemaal) mee eens, n=716)

Bron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek Motivaction), Mulier Instituut.

Figuur 4.2 Reacties mbt seksuele voorkeur bij sportbeoefening in clubverband ooit en in afgelopen 12 maanden (in procenten, n=268)

Bron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek Motivaction), Mulier Instituut.

Ervaringen homonegatieve uitingen (vervolg)

Een derde van de respondenten die de afgelopen 12 maanden met homonegatief gedrag in aanraking is gekomen, heeft hier (wel eens) verbaal op gereageerd (zie bijlagetabel 1.18). Nog eens een derde geeft aan dit gedrag gewend te zijn. 15 procent durfde er niets van te zeggen en één op de tien respondenten heeft weleens een klacht ingediend.

De helft van lesbische- en biseksuele vrouwen geeft aan dat de omgeving nooit reageert op homonegatief gedrag (zie figuur 4.3). Dat is aanzienlijk vaker dan bij homo- en biseksuele mannen. Bij één op de vier respondenten heeft een medesporter wel eens gereageerd op homonegatief gedrag. In totaal benoemt 15 procent van de respondenten die wel eens te maken kregen met homonegatief gedrag dat een scheidsrechter of trainer hier wel eens op reageerde; vooral biseksuele mannen benoemen dit.

Grappen en opmerkingen over homoseksualiteit zijn weliswaar niet altijd als homonegatief of kwetsend bedoeld en worden, zoals de resultaten bevestigen, ook door homo- en biseksuele sporters zelf niet altijd zo ervaren. Niettemin kenmerken dit soort grappen zich wel vaak door een stereotyperende en veelal ook negatieve lading (Elling, Smits, Hover & Van Kalmthout, 2011). Associaties met homoseksualiteit dienen zeker in

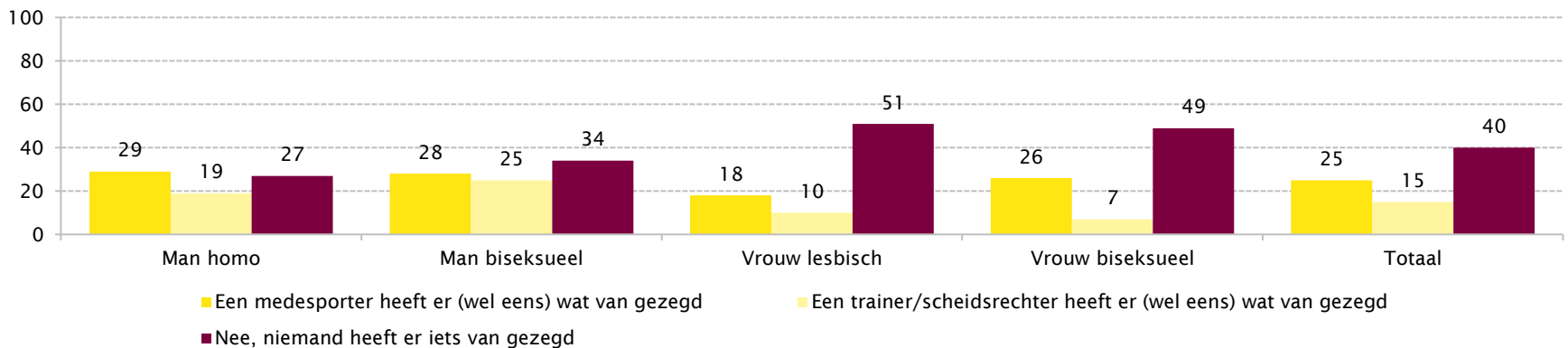
mannenteamsporten, zelden als compliment, zoals ook eerdere uitspraken van voormalig profvoetballers en -analisten lieten zien (o.a. René van der Gijp in *Voetbal International* in 2013 en Johan Derksen in *Veronica Inside* in 2018).

Tijdens middelbare schooltijd was de afwijzing van homoseksualiteit onder bepaalde groepen leerlingen, juist ook die groepen die buiten schooltijd aan georganiseerde sporten deden, dermate afwijzend dat het me tegengehouden heeft op enigerlei wijze de illusie te hebben weerbaar genoeg te zijn me aan dat soort clubs te verbinden. (man, 55-64)

Ja, ook als je geen homo bent worden er gewoon woorden genoemd als 'vuile homo', vindt ik nergens op slaan. Laat iedereen in zijn waarde. (man, 55-64)

Heb altijd de sporten gedaan die ik wilde doen. En als ze me niet willen pruimen als homo, dan moeten ze maar harder kauwen [...] Als ze homo of mietje tegen me zeggen, zeg ik meestal: dat wist ik al lang, zo ben ik geboren. Vaak voelen ze zich dan een beetje schuldig over de opmerking. ze denken dan in elk geval even na over wat ze zo makkelijk zeggen. (man, 55-64)

Figuur 4.3 Reacties omgeving op homonegatief gedrag tijdens sportbeoefening naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=186)

Bron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek *Motivaction*), Mulier Instituut.

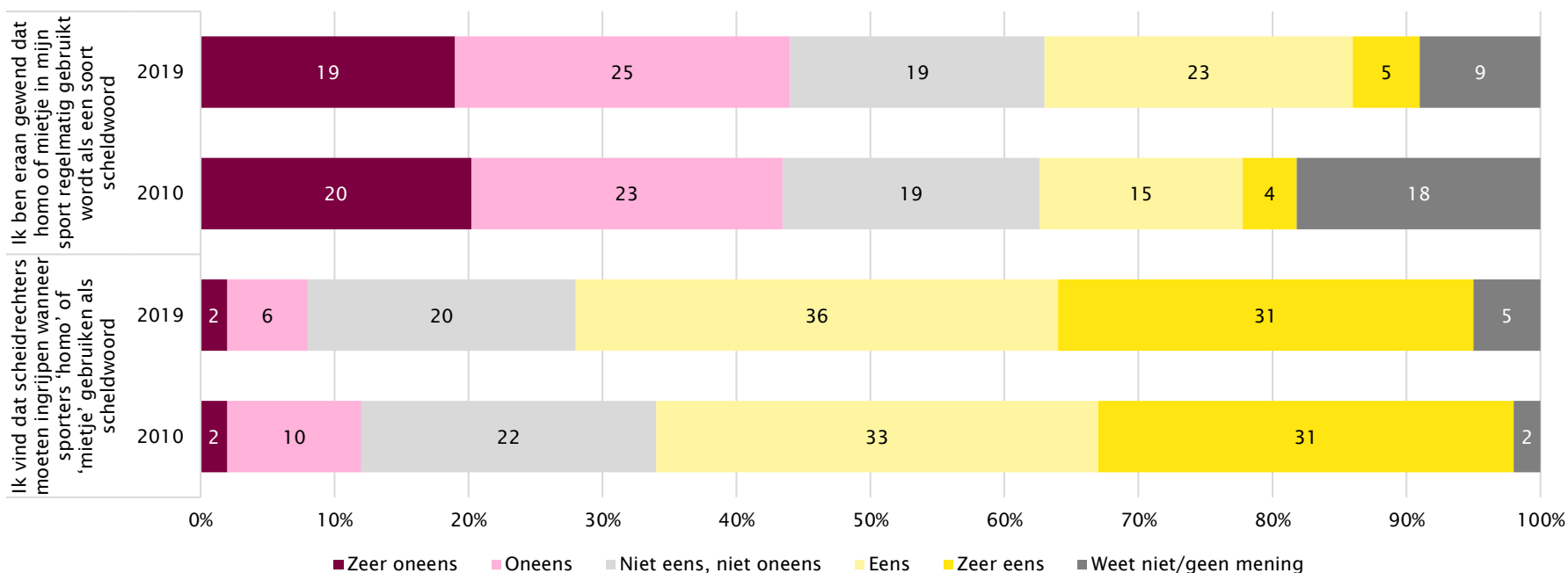
Gewenning en sancties homonegatieve uitingen

Meer dan een kwart van de homo- en biseksuele mannen antwoordt bevestigend op de stelling dat ze eraan gewend zijn dat ‘homo’ en ‘mietje’ als scheldwoorden worden gebruikt in hun tak van sport. Bij lesbische vrouwen en biseksuele vrouwen liggen deze percentages iets lager, maar de verschillen zijn klein (zie figuur 4.4 en bijlagetabel 1.19). Vergeleken met 2010 geeft een iets groter deel aan dat ze in hun sport gewend zijn aan het gebruik van homogereleerde scheldwoorden. Een toename van de rapportage van het gebruik van ‘homo’ impliceert niet automatisch een hogere prevalentie, maar kan ook betekenen dat homo/biseksuele mannen en vrouwen vaker in sportomgevingen actief zijn waar dit regelmatig voorkomt.

Onder de gehele volwassen populatie verenigingssporters antwoordt een kwart bevestigend op de stelling aan dat ‘homo’ of ‘mietje’ een soort scheldwoord is als mannelijke sporters minder goed presteren en onder mannelijke teamsporters is dat één derde (Hoeijmakers & Elling, 2018).

Evenals in 2010 is twee derde van de respondenten, ongeacht gender en seksuele voorkeur, van mening dat de scheidsrechter moet ingrijpen wanneer ‘homo’ of ‘mietje’ als scheldwoord wordt gebruikt (figuur 4.4 en bijlagetabel 1.20). Dit komt overeen met de gehele volwassen populatie (71%) en verenigingssporters (65%); met name onder mannelijke teamsporters (47%) ligt dat aandeel beduidend lager (Hoeijmakers & Elling, 2018).

Figuur 4.4 Stellingen gewenning gebruik homogereleerde scheldwoorden in de verenigingssport (n=268) en sanctionering scheidsrechter (n= 716) in 2019 (in procenten)

Bron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek Motivaction), Mulier Instituut.

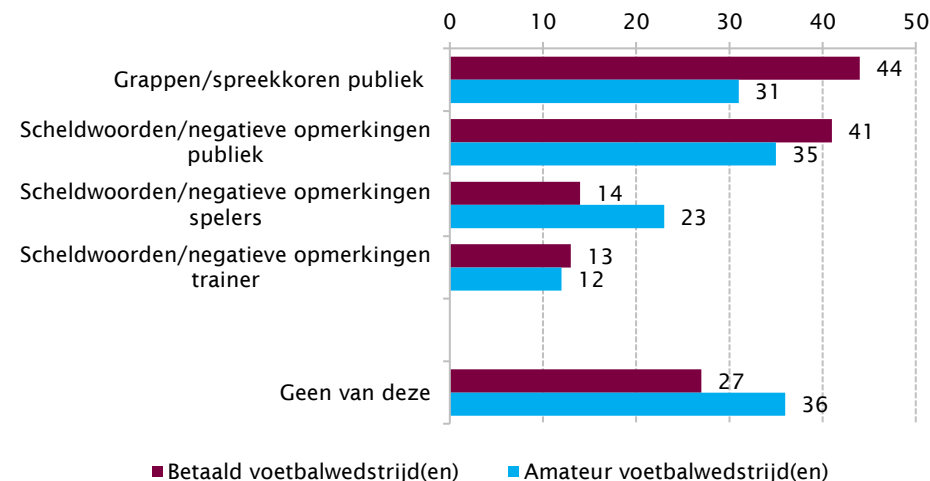
Homonegativiteit (betaald) voetbal

Eén op de vijf respondenten heeft in de afgelopen 12 maanden een (betaald) voetbalwedstrijd bezocht. Twee derde van de bezoekers van amateurvoetbal was getuige van negatieve uitingen ten aanzien van homoseksualiteit, vooral in de vorm van grappen, spreekkoren en/of scheldwoorden vanuit het publiek (zie figuur 4.5). Onder bezoekers van betaald voetbalwedstrijden was dat bij drie kwart het geval.

Een kleiner deel was tevens getuige van scheldwoorden en/of negatieve opmerkingen door spelers (vooral in amateurwedstrijden, 23%) en/of trainers.

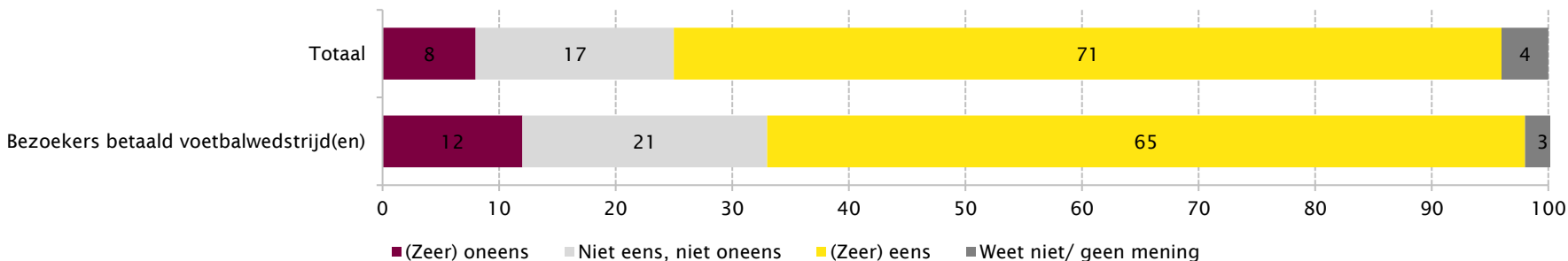
Zeven op de tien respondenten ervaren grappen en spreekkoren door het publiek tijdens betaald voetbalwedstrijden als kwetsend (zie figuur 4.6). Onder bezoekers van voetbalwedstrijden is dit met 65 procent bijna even hoog.

Figuur 4.5 Getuigen van discriminatie/negatieve opmerkingen ten aanzien van homoseksualiteit tijdens bezoek voetbalwedstrijden, naar bezoek betaald voetbalwedstrijden (n=117) en amateurwedstrijden (n=83) in 2019 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

Bron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek Motivaction), Mulier Instituut.

Figuur 4.6 Antwoorden stelling 'Ik vind grappen/spreekkoren door het publiek ten aanzien van homoseksualiteit bij betaald voetbalwedstrijden kwetsend' naar bezoekers betaald voetbalwedstrijden (n=117) en totaal (n=716) in 2019 (in procenten)

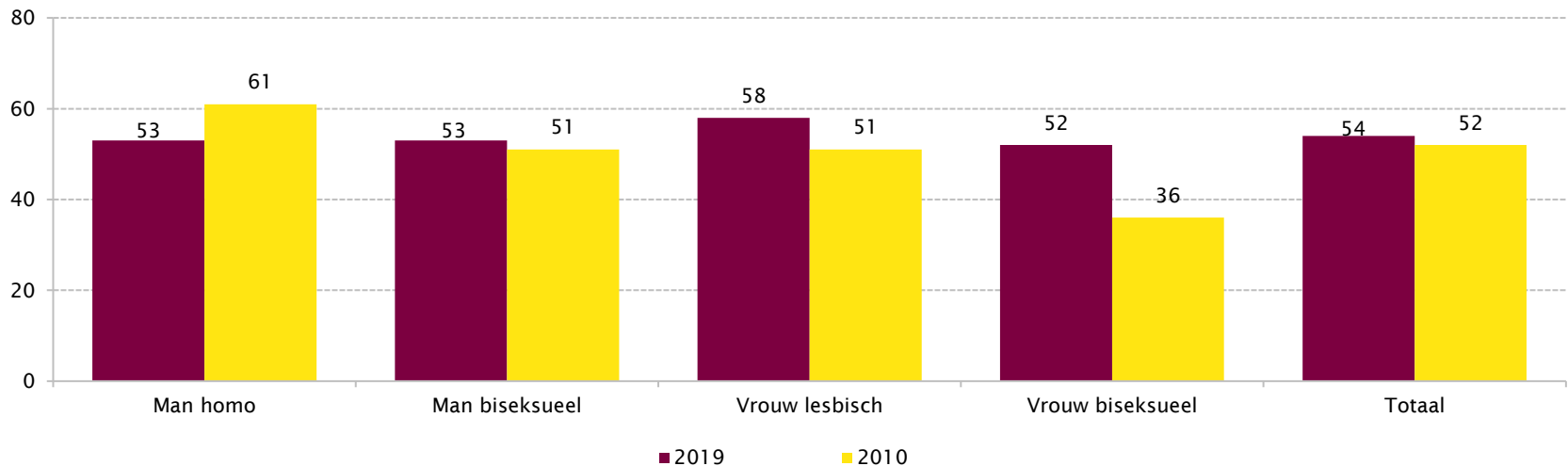

Bron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek Motivaction), Mulier Instituut.

Ondersteuning aparte organisatie voor homo-acceptatie

Ruim de helft van de LHB-respondenten, ongeacht gender en seksuele voorkeur, vindt het belangrijk dat er een organisatie bestaat die zich specifiek richt op het vergroten van de acceptatie van homo- en bisexualiteit in de sport. Dit aandeel is vergelijkbaar met de cijfers uit 2010, toen dit draagvlak onder homoseksuele mannen bovengemiddeld was en onder biseksuele vrouwen juist relatief laag was (zie figuur 4.8). Leeftijd lijkt wel een positieve samenhang te hebben met de mate waarin respondenten het belangrijk vinden dat er een organisatie bestaat die zich richt met de acceptatie van homo/bisexualiteit in de sport, waarbij ouderen dit belangrijker vinden dan jongeren.

Figuur 4.8 Draagvlak voor bestaan van aparte organisatie die zich bezighoudt met het vergroten van de acceptatie van homo/bisexualiteit in de sport naar gender en seksuele voorkeur in 2019 (n=716) en 2010 (n=474; in procenten)

Bron: LHB data collectie 2019/2010 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut.

5. Conclusies en aanbevelingen

In dit laatste hoofdstuk formuleren we enkele conclusies van de resultaten van een online bevraging onder 716 respondenten van 16-70 jaar met een niet-heteroseksuele voorkeur van het bevolkingspanel van Motivaction: 247 homoseksuele en 104 biseksuele mannen en 180 lesbische en 185 biseksuele vrouwen.

Geen groter optimisme over LHB-acceptatie in de samenleving en sport
Vergeleken met de vorige meting in 2010 zijn minder homo- en biseksuele mannen en vrouwen van mening dat de acceptatie van homoseksualiteit tegenwoordig geen probleem meer is. Op verschillende plekken voelen zij zich soms tot regelmatig onveilig; voor de helft van de bevragden geldt dat (ook) voor sportgelegenheden. 15 procent houdt hun seksuele voorkeur bewust verborgen in de sport, onder biseksuele mannen is dit bijna een op drie.

Meerderheid ervaart geen invloed op eigen sportgedrag
Drie kwart van de respondenten - minder dan in 2010 - is van mening dat hun seksuele voorkeur nooit van invloed is geweest op hun sportgedrag. Het algemene sportgedrag en de meest beoefende sporten wijken niet sterk af van de gehele volwassen populatie (o.a. fitness, wandelen/hardlopen, zwemmen). Biseksuele vrouwen ondervinden de minste invloed van hun seksuele voorkeur op sportgedrag .

Homomannen mijden vaak machosportomgevingen
De bevindingen laten zien dat vooral homo- en biseksuele mannen relatief vaak bepaalde sporten, verenigingen of sport in z'n geheel mijden of hebben gemeden. Vooral homomannen zijn relatief minder actief in regulier verenigingsverband - met name in zogenoemde machosporten als voetbal - en kiezen het vaakst voor een relatief homovriendelijke sportomgeving (o.a. fitness) en sportdeelname in 'eigen kring' (LHBT sportinitiatieven. Lesbische en biseksuele vrouwen vinden het vaakst een 'veilige'/homovriendelijke omgeving binnen reguliere sportgroepen en -organisaties.

Sportervaringen biseksuele mannen meest ambigu
Vooral onder biseksuele mannen geeft een deel aan dat zij traditionele mannensporten als voetbal juist (blijven) beoefenen om vooroordelen te

bestrijden. Zij blijken ook het vaakst positieve opmerkingen ten aanzien van homoseksualiteit te benoemen. Maar biseksuele mannen voelen zich tevens het vaakst onveilig in hun sport, verwachten het vaakst negatieve reacties bij coming out én rapporteren het vaakst homonegatief gedrag, zoals grappen en negatieve opmerkingen, onbegrip en uitschelden. Veel clubsporters zijn 'gewend' aan homograppen, enkele hebben ook ervaringen met fysiek geweld

Hoewel de meerderheid van de homo- en biseksuele sporters aangeeft geen ervaringen te hebben met expliciet homonegatief gedrag, is zo'n een op de drie verenigingssporters 'gewend' aan homonegatieve opmerkingen in hun sport, iets meer dan in 2010. Ook in de afgelopen maanden had minimaal een kwart onder alle respondent groepen te maken met grappen en/of expliciet homonegatief gedrag in de sport. Twee homomannen en twee lesbische vrouwen waren slachtoffer van fysiek geweld.

Meerderheid ervaart spreekkoren als kwetsend en is vóór strengere sanctienering homonegativiteit
Onder LHB-bezoekers van wedstrijden in het betaald voetbal is drie kwart getuige van homonegatief gedrag van publiek, sporters en/of trainers, waaronder spreekkoren. Een meerderheid van de gehele groep LHB-respondenten ervaart dergelijk gedrag als kwetsend. Twee derde pleit voor strenger optreden van scheidrechters bij het gebruik van homonegatieve scheldwoorden in de sport.

Algemene conclusie en aanbevelingen
De resultaten laten zien dat de ervaringen van de meeste homo- en biseksuele mannen en vrouwen in de sport positief zijn: zij voelen zich veilig in hun sport en hebben geen negatieve ervaringen vanwege hun homo-/biseksuele voorkeur. Maar een substantieel deel van de verenigingssporters rapporteert ook ervaringen met homonegativiteit, ook al hebben ze inmiddels zelf veelal een relatief veilige sportomgeving gevonden/gecreëerd. Vooral mannelijke homo- en biseksuele sporters mijden onveilige sportomgevingen (machosporten) of houden hun seksuele voorkeur daar bewust verborgen.

Het mijden van vermeend onveilige sportcontexten hoeft niet te betekenen dat deze ook (nog steeds) onveilig zijn. Met het begrip ‘inclusive masculinity’ verwijzen Anderson & McCormack (2018) naar de toegenomen acceptatie van homomannen in mannenteamsporten. Ook Nederlandse mannelijke teamsporters geven over het algemeen aan geen enkel problemen te hebben met homoseksuele teamgenoten (Hoeijmakers & Elling, 2018) en ook invloedrijk voetbalanalist Johan Derksen suggereerde dat het taboe op homoseksualiteit vooral een gepercipieerde angst van homomannen zelf is.

De resultaten onderbouwen ten dele het bestaan van relatief tolerante of ‘inclusieve’ sportomgevingen, ook voor homo- en biseksuele mannen in sportverenigingen en in mannenteamsporten. Maar de bevindingen laten tevens duidelijk zien dat veel respondenten getuige dan wel slachtoffer zijn van ‘grappen’ en andere vormen van homonegatieve (micro)agressies in de sport. Ook ‘gewone’ grappen en opmerkingen kunnen onbewust en onbedoeld als kwetsend dan wel uitsluitend worden ervaren door homo- en biseksuele mannen en vrouwen. Homogerelateerde grappen en opmerkingen hebben vrijwel altijd een negatieve associatie, zeker in mannenteamsporten (Smits e.a. 2020). Hierin lijkt weinig nog weinig veranderd sinds de beleidsinzet vanuit de Alliantie Gelijkspelen, tenminste wanneer we de huidige ervaringen van LHB-respondenten vergelijken met resultaten uit 2010.

Deze uitkomsten laten zien dat het verder vergroten van LHBT-acceptatie in de (verenigings)sport een complexe uitdaging vormt, ingebed in breder maatschappelijk diepgewortelde waarden en normen rondom gender, seksuele voorkeur en ‘gewoon doen’ (Keuzekamp, e.a. 2006; Van Lisdonk, 2018). Het is dan ook van belang om beleidsmatig blijvend in te zetten op een sportklimaat waarin ook homo- en biseksuele mannen en vrouwen zich thuis voelen.

Aanbevelingen voor (vervolg)onderzoek

Omdat jonge mannelijke respondenten in dit onderzoek relatief ondervertegenwoordigd zijn en ook in bevolkingsmetingen het aandeel

mannelijke teamsporters beperkt is, stellen wij voor om een vervolgstudie te doen onder mannelijke clubvoetballers van 16-39 jaar. Hiermee kan beter inzicht worden verkregen in de ervaren homo-acceptatie onder zowel jonge heteroseksuele als homo- en biseksuele spelers in de context waar de (vermeende) homonegativiteit het grootst is. Daarnaast blijkt het sportgedrag en de ervaren acceptatie van biseksuele sporters niet zonder meer vergelijkbaar te zijn die van homoseksuele sporters. Het zou daarom goed zijn een kwalitatieve vervolgstudie uit te voeren, om zo meer duiding aan deze verschillen te kunnen geven.

Daarnaast bevelen wij aan om in plaats van het alleen vergelijken van (club)sportdeelname tussen lhb’ers en hetero’s, tevens onderscheid te maken naar seksuele voorkeur én gender in de weergave van de kernindicatoren (wekelijkse) sportdeelname en clublidmaatschap op de website <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren>.

Referenties

- Anderson, E. & McCormack, M. (2018). Inclusive Masculinity Theory: overview, reflection and refinement. *Journal of Gender Studies*, 27(5), 547-561.
- Brandsema, A., Elling, A. & Lindert, C. van (2018). De sociale diversiteit van sportverenigingen: wie kan, mag en wil meedoen in de club? In J. Lucassen & J.-W. van der Roest (red.) *Sportverenigingen in Nederland. Veerkrachtige verbanden voor sport* (pp. 208-225). Utrecht/Nieuwegein: Mulier Instituut/Arko Sports Media.
- Elling, A. & Dool, R. van den (2009). *Homotolerantie in de sport*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Elling, A. Peeters, R. & Stentler, L. (2017). Tussen nieuwe heldinnen, voetbalbabes en lerende amateurs. In M. Prange & M. Oosterbaan (red.) *Vrouwenvoetbal in Nederland. Spiegel en katalysator van maatschappelijke verandering* (pp. 209-236). Utrecht/Amsterdam: Uitgeverij Klement/Atria, kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis.
- Elling, A., Smits, F., Hover, P. & Kalmthout, J. van (2011). *Seksuele diversiteit in de sport: sportdeelname en acceptatie*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Janssens, J. Elling, A. & Kalmthout, J. van (2003). *"Het gaat om de sport": Een onderzoek naar de sportdeelname van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen*. 's Hertogenbosch/Nieuwegein: W.J.H. Mulier Instituut/Arko Sports Media.
- Hoeijmakers, R. & Elling, A. (2018). *Seksuele diversiteit in de breedtesport: de acceptatie van LHBTI in de sportvereniging*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Keuzenkamp, S., Bos, D., Duyvendak, J.W. & Hekma, G. (2006). *Gewoon doen. Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).
- Lisdonk, J. van (2018). *Uncomfortable encounters: Dutch same-sex oriented young people's experiences and the relation with gender nonconformity in a heteronormative, tolerant society* (PhD thesis). Amsterdam: Free University.
- Pulles, I. & Visser, K. (2017). *Beleidssignalement: Ervaringen van LHBT-personen met sport*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).
- Smits, F., Knoppers, A. & Elling, A. (2020, accepted). "Everything is said with a smile": Homonegative speech acts in sport. *International Review for the Sociology of Sport*.

Tabelbijlage

Tabel B1.1 Stelling in onze samenleving is homo-/biseksualiteit geen enkel probleem meer, naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=716)

	Man Homo (n=247)	Man Bi (n=104)	Vrouw Lesbisch (n=180)	Vrouw Bi (n=185)	Totaal (n=716)
(Zeer) oneens	53	48	51	51	51
Niet eens, niet oneens	31	31	27	30	30
(Zeer) eens	15	20	19	17	13
Weet niet/ geen mening	1	1	3	1	6

Bron: LHB data collectie 2019 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut.

Tabel B1.2 Stelling voor mijzelf is mijn homo-/biseksualiteit geen enkel probleem, naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=716)

	Man Homo (n=247)	Man Bi (n=104)	Vrouw Lesbisch (n=180)	Vrouw Bi (n=185)	Totaal (n=716)
(Zeer) oneens	8	9	6	4	7
Niet eens, niet oneens	12	12	14	16	13
(Zeer) eens	76	76	76	78	76
Weet niet/ geen mening	3	3	5	3	3

Bron: LHB data collectie 2019 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut.

Tabel B1.3 Stelling als iemand me de kans bood om heteroseksueel te worden, zou ik die kans met beide handen aangrijpen, naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=716)

	Man Homo (n=247)	Man Bi (n=104)	Vrouw Lesbisch (n=180)	Vrouw Bi (n=185)	Totaal (n=716)
(Zeer) oneens	64	54	58	69	62
Niet eens, niet oneens	16	25	17	19	18
(Zeer) eens	14	17	14	7	12
Weet niet/ geen mening	6	5	12	5	7

Bron: LHB data collectie 2019 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut.

Tabel B1.4 Stelling voel je je weleens onveilig in 2019 (n=716) en 2010 (n=474), naar gender en seksuele voorkeur (in procenten)

	Man homo		Man bi		Vrouw lesbisch		Vrouw bi		Totaal	
	2010	2019	2010	2019	2010	2019	2010	2019	2010	2019
Vaak	-	2	2	1	3	2	1	2	1	2
Regelmatig	7	6	4	6	2	7	1	7	4	7
Soms	27	35	23	40	41	37	29	38	30	37
Zelden/nooit	66	53	70	51	54	51	69	51	65	52
Weet niet		1		-		1		2		1
Wil niet zeggen		2		2		2		-		2

Bron: LHB data collectie 2019 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut. Note: "Weet niet" en "niet van toepassing" waren geen antwoordmogelijkheden in 2010.

Tabel B1.5 Stelling ik voel me weleens onveilig rondom sportgelegenheden, excl. niet van toepassing, naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=277)

	Man homo (n=88)	Man bi (n=46)	Vrouw lesbisch (n=69)	Vrouw bi (n=74)	Totaal
Vaak	2	7	6	13	3
Regelmatig	10	20	16	21	12
Soms	38	60	59	54	36
Zelden/ eigenlijk nooit	48	11	15	9	48
Weet niet	2	2	3	3	2
Wil niet zeggen	-	-	-	1	-

Bron: LHB data collectie 2019 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut.

Tabel B1.6 Stelling ik praat niet of nauwelijks met medesporters over persoonlijke zaken, naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=268)

	Man homo (n=79)	Man bi (n=39)	Vrouw lesbisch (n=71)	Vrouw bi (n=79)	Totaal (n=268)
(Zeer) oneens	40	41	46	53	35
Niet eens, niet oneens	25	21	15	15	24
(Zeer) eens	37	33	27	25	35
Weet niet/ geen mening	8	5	13	8	5

Bron: LHB data collectie 2019 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut.

Tabel B1.7 Stelling door open te zijn over mijn seksuele voorkeur kan ik meer mezelf zijn in de sport, naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=268)

	Man homo (n=79)	Man bi (n=39)	Vrouw lesbisch (n=71)	Vrouw bi (n=79)	Totaal (n=268)
(Zeer) oneens	13	21	13	19	15
Niet eens, niet oneens	24	31	32	34	30
(Zeer) eens	50	46	46	33	44
Weet niet/ geen mening	13	3	8	14	10

Bron: LHB data collectie 2019 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut.

Tabel B1.8 Stelling door open te zijn over mijn seksuele voorkeur bevorder ik de acceptatie van homo/biseksualiteit in de sport, naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=268)

	Man homo (n=79)	Man bi (n=39)	Vrouw lesbisch (n=71)	Vrouw bi (n=79)	Totaal (n=268)
(Zeer) oneens	9	11	1	10	7
Niet eens, niet oneens	29	28	17	39	29
(Zeer) eens	49	46	66	43	52
Weet niet/ geen mening	13	15	15	8	12

Bron: LHB data collectie 2019 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut.

Tabel B1.9 Invloed nu of in het verleden van seksuele voorkeur op sportgedrag, naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=716)?

	Man homo (n=247)	Man bi (n=104)	Vrouw lesbisch (n=180)	Vrouw bi (n=185)	Totaal (n=716)
<i>Homovriendelijke sportomgeving*</i>	22	20	8	5	14
Sport gaan beoefenen die populair is onder homoseksuele mannen/lesbische vrouwen	4	6	2	1	3
Heb bewust gekozen voor een homovriendelijke sport/vereniging	9	4	5	2	5
Heb het heteroseksuele verenigingsleven vermeden	8	1	2	1	3
Heb traditionele 'macho' sporten vermeden	10	13	2	2	6
<i>Gestopt/nooit begonnen*</i>	9	12	7	3	8
Ben vanwege mijn seksuele voorkeur gestopt/nooit begonnen met (een bepaalde tak van) sport	8	6	6	3	6
Ben vanwege mijn seksuele voorkeur gestopt bij een bepaalde vereniging	3	7	2	1	3
<i>Overige</i>					
Heb gekozen om bepaalde sport te beoefenen om vooroordelen te bestrijden	2	12	4	3	4
Heb traditionele 'vrouwen' sporten vermeden	2	-	2	3	2
Heb homo/lesbische sportvereniging vermeden	2	4	1	1	2
Anders	1	2	1	1	1
Niet van invloed geweest	71	64	82	85	77

Bron: LHB data collectie 2019 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut. *Samenvoeging van de onderstaande antwoordmogelijkheden

Tabel B1.10 Belangrijke redenen om te sporten en bewegen, naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=552)

	Man homo (n=183)	Man bi (n=82)	Vrouw lesbisch (n=139)	Vrouw bi (n=148)	Totaal (n=552)
Lichaamsbeweging/gezondheid	67	59	66	61	64
Opbouw van conditie, kracht en/of lenigheid	45	33	43	53	45
Uitlaatklep voor dagelijks leven/ontspanning	33	40	45	39	39
Leuke activiteit/plezier	34	32	37	41	36
Gezelligheid/sociale contacten	25	34	32	40	33
Lekker buiten zijn	32	24	38	34	32
Afslanken/slank uiterlijk	32	18	25	28	27
Prestatie, jezelf verbeteren	19	17	17	21	19
Spieropbouw/gespied uiterlijk	25	13	14	15	18
Advies opvolgen van arts/fysiotherapeut	12	13	14	14	13
Niet duur	11	10	14	15	13
Leren van nieuwe vaardigheden	6	7	11	15	10
Competitie, meten met anderen	8	9	9	5	7
Anders	4	4	3	2	3

Bron: LHB data collectie 2019 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut.

Tabel B1.11 Lidmaatschap sportvereniging gericht op homo-/biseksuele mannen en/of lesbische/biseksuele vrouwen, naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=716)

	Man Homo (n=247)	Man Bi (n=104)	Vrouw Lesbisch (n=180)	Vrouw Bi (n=185)	Totaal (n=716)
Nee, nooit	83	87	86	92	87
In het verleden	8	7	9	4	7
Ja	6	5	1	1	3
Wil niet zeggen	4	2	4	2	3

Bron: LHB data collectie 2019 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut.

Tabel B1.12 Toelichting waarom geen lid van LHBT-vereniging, naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=672)

	Man homo (n=224)	Man bi (n=97)	Vrouw lesbisch (n=172)	Vrouw bi (n=179)	Totaal (n=672)
Geen behoefte aan	65	59	61	58	61
Ik ken zulke verenigingen niet	16	22	26	33	24
Zulke verenigingen belemmeren de integratie	13	19	9	8	11
Geen mogelijkheden (bijvoorbeeld te ver weg)	8	9	7	6	8
Deze verenigingen zijn er niet voor de sport van mijn voorkeur	8	4	9	7	7
Ik ben niet open over mijn seksuele voorkeur	5	18	5	6	7
Andere reden/Wil niet zeggen	10	6	8	12	9

 Bron: LHB data collectie 2019 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut.

Tabel B1.13 Stelling dat er aparte sportverenigingen bestaan voor homoseksuele mannen en lesbische vrouwen vind ik onzin, naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=716)

	Man Homo (n=247)	Man Bi (n=104)	Vrouw Lesbisch (n=180)	Vrouw Bi (n=185)	Totaal (n=716)
(Zeer) oneens	31	15	21	15	21
Niet eens, niet oneens	21	22	21	22	21
(Zeer) eens	44	62	50	59	52
Weet niet/ geen mening	4	2	7	5	5

 Bron: LHB data collectie 2019 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut.

Tabel B1.14 Functies vervuld in de afgelopen 12 maanden, naar gender en seksuele voorkeur (in aantallen, n=40)

	Man homo (n=10)	Man bi (n=10)	Vrouw lesbisch (n=10)	Vrouw bi (n=10)	Totaal (n=40)
Bestuurslid	3	4	2	2	11
Trainer	2	2	1	2	7
Scheidsrechter	3	4	1	2	10
Jurylid	1	1	1	1	4
Commissielid	2	3	4	1	10
Anders	1	-	1	4	6

 Bron: LHB data collectie 2019 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut.

Tabel B1.15 Acceptatie homoseksualiteit in sport in 2019 (n=716) en 2010 (n=474; in procenten)

	Lesbisch zijn is in de sport geen enkel probleem		In de wedstrijd sport is mannelijke homoseksualiteit een groot taboe	
	2010	2019	2010	2019
(Zeer) oneens	17	20	6	4
Niet eens, niet oneens	21	26	15	16
(Zeer) eens	53	42	71	73
Weet niet/ geen mening	10	12	8	7

Bron: LHB data collectie 2019 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut.

Tabel B1.16 Stelling: Ik verwacht negatieve reacties van sommige medesporters als ze weten dat ik homo/lesbisch/biseksueel ben, naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=268)

	Man homo (n=79)	Man bi (n=39)	Vrouw lesbisch (n=71)	Vrouw bi (n=79)	Totaal (n=268)
(Zeer) oneens	41	28	43	50	43
Niet eens, niet oneens	25	23	20	19	22
(Zeer) eens	25	38	24	27	27
Weet niet/ geen mening	9	10	11	4	8

Bron: LHB data collectie 2019 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut.

Tabel B1.17 In hoeverre bij sportbeoefening ('ooit' en 'in afgelopen 12 maanden') te maken gehad met opmerkingen/gedragingen ten aanzien van homo-/biseksualiteit, naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=268)

	Man homo (n=79)		Man bi (n=39)		Vrouw lesbisch (n=79)		Vrouw bi (n=79)		Totaal (n=268)	
	Ooit	12mnd	Ooit	12mnd	Ooit	12mnd	Ooit	12mnd	Ooit	12mnd
Positieve opmerkingen	51	22	69	36	43	17	46	27	50	25
Algemene grappen/opmerkingen over homo's	74	8	74	18	65	13	45	10	63	34
Persoonlijk gerichte grappen, ook tegen hetero sporters	58	29	50	26	64	20	37	10	50	21
Onbegrip	42	39	69	41	39	31	32	27	41	11
Uitschelden/naroeppen	39	11	51	10	33	4	16	5	32	8
Lichamelijk geweld	16	3	31	-	12	3	8	-	14	2

Bron: LHB data collectie 2019 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut.

Tabel B1.18 Eigen reacties op homonegatieve uitlatingen/gedrag, naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=186)

	Man homo (n=62)	Man bi (n=32)	Vrouw lesbisch (n=49)	Vrouw bi (n=43)	Totaal (n=186)
Er iets van gezegd	29	34	33	33	32
Eraan gewend	32	38	33	23	31
Een klacht indienen	13	6	10	9	10
Durf er niks van te zeggen	13	19	14	14	15
Anders	2	13	6	-	4
Geen van deze	19	19	20	35	23

Bron: LHB data collectie 2019 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut.

Tabel B1.19 Stelling ik ben eraan gewend dat homo of mietje in mijn sport regelmatig gebruikt wordt als een soort scheldwoord, naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=716)

	Man Homo (n=247)	Man Bi (n=104)	Vrouw Lesbisch (n=180)	Vrouw Bi (n=185)	Totaal (n=716)
(Zeer) oneens	38	41	46	53	44
Niet eens, niet oneens	25	21	15	15	19
(Zeer) eens	29	33	27	25	28
Weet niet/ geen mening	8	5	13	8	9

Bron: LHB data collectie 2019 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut.

Tabel B1.20 Stelling: Ik vind dat scheidrechters moeten ingrijpen wanneer sporters 'homo' of 'mietje' gebruiken als scheldwoord, naar gender en seksuele voorkeur (in procenten, n=716)

	Man Homo (n=247)	Man Bi (n=104)	Vrouw Lesbisch (n=180)	Vrouw Bi (n=185)	Totaal (n=716)
(Zeer) oneens	10	3	9	6	8
Niet eens, niet oneens	19	23	18	19	20
(Zeer) eens	66	71	68	68	67
Weet niet/ geen mening	5	3	5	7	5

Bron: LHB data collectie 2019 (*online panelonderzoek Motivaction*), Mulier Instituut.

www.mulierinstituut.nl
[@mulierinstituut](https://www.instagram.com/mulierinstituut)

mulier instituut